

Namik Kemal was an admirer of Süleyman Pasha, who had conquered Rumelia. When he was the sanjak governor of Gallipoli, he and Ebuzziya Tevfik went to Bolayır for a walk. During this walk, he said to Ebuzziya: "I wish to be buried here when I die." Ebuzziya Tevfik did not forget his wish. applied to Abdülhamid II for permission for the transfer of his corpse to Gallipoli. This transfer was conducted by the Command of Dardanelle Strait. In the end, Namik Kemal was buried next to the tomb of Süleyman Pasha, whom he liked very much. Afterwards, Sultan Abdülhamid II ordered the construction of a small marble tomb designed by Tevfik Fikret. However, this tomb was destroyed in an earthquake, and today there is only the marble grave.

The grave of Namik Kemal was not only damaged in the earthquake, but also a target of the cannons during the Dardanelles War. The fact that the British and the French bombed the graves of Süleyman Pasha and Namik Kemal, respected deeply by Turkish nation, is thought provoking.

Çanakkale Türküsüne İlişkin

Ali Osman ÖZTÜRK*

Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığında (Sayı: 1, s. 13-35) yayımlanan Ömer Çakır imzalı 'Çanakkale Türküsünün Öyküsü' başlıklı yazı, adı geçen türkünün doğuşu (yakılışı) ve yayılışı üzerine, kaynaklara hakim bir değerlendirme yapıyor. Yazarı, türkünün 1915 tarihli Çanakkale Savaşlarından önce mi, yoksa sonra mı yakıldığı (s. 15) sorusuna yönlendiren 29 Eylül 1914 tarihli bir mektup. Emrullah Nutku'nun kaleminden çıktığı anlaşılan bu mektuba göre:

'Birkaç günden beri Çanakkale sokaklarından askerler geçiyor. Çanakkale içinde Aynalıçarşı, Anne ben gidiyorum düşmana karşı' şarkısını söylüyorlar. At üstünde zabıter, top arabaları, mekkare ve dere kervanları sokağımızı doldurdu. Harp olacaktı, İngiliz ve Fransız harp filoları boğazın dışında dolaşıyormuş. Buraları bombardıman edeceklermiş...' (s. 16)

Bu alıntıdan türkünün savaştan önce bilindiği anlaşılakta ve bu ayrıca bir başka belge ile de kanıtlanabilmektedir; Türk Müzik tarihçisi Mahmut Ragıp Kösemihal'de asıl türkünün bir ağıt olduğunu (ilk iki kıta: Çanakkale içinde vurdular beni/ Nişanlımın çevresine sardılar beni; Çanakkale içinde aynalı çarşı/ Ana ben gidiyorum düşmana karşı), Çanakkale savaşları esnasında yeniden hatırladığını ve zamana uygun mısralar araya katılarak güncellendiğini belirtir. Nitekim kendisine Vahit Lütfi de türkünün 1. Dünya Savaşı'ndan çok önce söylendiği anlatılmıştır.

Ömer Çakır'ın yazısında yer verdiği bir başka belge ise Kemani Kevser Hanım'a ait olduğu varsayılan bir Çanakkale Marşı bestesi. Melodik benzerlikten söz açılmadığından hareketle, bu sözde marşın sözlerine bakılırsa, daha eski türkülerde kullanılan söz kalıplarının varlığı açıkça görülüyor. Dolayısıyla halk (şii) türküsü üslubunda yazılmış bir şiir mi bestelenmiş sorusu geliyor aklımıza. Destancı Mustafa'ya ait olan bir diğer metin de görüşümce gelenekten bağımsız bir belge olarak görülmeli; çünkü "Çanakkale Türküsü'nün sözlerini hatırlatan" ibaresi (s. 19) buradaki benzerliği ifade etmekte yetersiz kalıyor. Açıkça söylemek gerekirse, iki metin arasında doğrudan genetik bir ilişki var, hatta aynı denilebilir, yalnızca bir önceki bendin son dizesi yinelenerek bir sonrakine geçilmektedir. Bu da halk türküsü geleneginde rastlanan bir özelliktir (örn. "Dinle sana bir nasihat edeyim" türküsü; Pir Sultan Abdal).

* Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Keza destancılar da aslında salt şiir yazaran değil, aynı zamanda geleneği, yani eski destanları yaşatan kişilerdir. Bu nedenle Sayın Çakır'ın söz kalıplarının halk türkülerine 'adeta monte' diye nitelmesini de düzeltmek gerekecektir. Çünkü burada doğrudan montaj söz konusudur.

Ünlü Macar Türkolog Ignacz Kunos'un 1889 tarihli derlemeleri¹ arasında bulunan birkaç asker ve eşkıya türküsünün metni incelenirse, hem Kevser Hanım'ın hem de Destancı Mustafa'nın metinlerinde olan kitaları/bentleri görmek olasıdır:

İzmir'in yolunda vurdular beni,

Al kanlar içine koydular beni,

Kızın çevresine sardılar beni. (Kunos, III/10, 1, s. 96)

Keza;

Yanya'nın içinde vurdular beni,

Al kanlar içinde koydular beni,

Yarin çevresine sardılar beni. (Kunos, III/11, 3, s. 98)

Keza;

İzmir'in içinde kurulur Pazar,

İzmir'in çapkınları pazarlık bozar

Kaldır fistanını deymesin nazar. (Kunos, III/15, 3, s. 101; bkz. ayrıca III/6, 2; s. 94)

Keza;

Seray önü sıra sıra söyütlər,

Oturmuş binbaşı asker öğütlər,

Bu kavgada ölen babayıtlər. (Kunos, III/19, 1, s. 104)

Keza;

¹ Ignacz Kúnos: **Türk Halk Tür-küleri**. Yay. Haz. Ali Osman Öztürk, İş Bankası Kültür Yayınları: 369, Ankara 1998. [Metin içinde kullanılan Romen rakamı, bu kitaptaki türkü grubunu, ilk Arap rakamı nouy, ikincisi ise dizeyi belirtmektedir. Örn. III/10, 1: 3. grup, 10 nolu türkünün 3. dizesi.]

Sğastopol önünde sıra söyütlər,

Binbaşı yizbaşı asker öğütlər.

Sıldada yarımız mektubu beklər. (Kunos, III/20, 4, s. 105)

Keza;

Kışlanın önünde bir uzun selvi,

Kimimiz nişanlı kimimiz evli,

Sıldada bıraktım ben bir saçı telli. (Kunos, III/20, 7; s. 106)

Keza;

İzmir'in içinde kurulur pazar,

Kaldır fistanını deymesin nazar,

İzmir'in güzel yılda bir azar.

(....)

İzmir'in içini duman бүрүdü

Herkes sevdini aldı yürüdü,

Benim sevdiciyim şunda bir idi. (Kunos, II/64, 1, 2; s. 56; ayrıca bkz. II/72, 2) s.60

Keza;

Monastirin ortasında bir altun direk,

Kesilen başlara dayanmaz yürek. (Kunos, II/93, 3; s. 75)

Buradan çıkarılabilecek sonuç şu olabilir: İzmir türküleri ile Sivastopol (Osmanlı- Rus Savaşı) türkülerinden alınmış ve yeni duruma (Çanakkale Savaşı'na) uyarlanmış bir metinle karşı karşıyayız. Bu türkü, başka türkülerden alınmış, uyarlanmış, monte edilmiş yeni unsurlar ile ilk yıllarda oldukça uzun bir metin görünümünü vermektedir. Çakır'ın yazısında yer alan metinlerin kitalarını birleştirdüğümüzde bu anlaşılacaktır.

Ayrıca türkünün 19. yy.ın son çeyreğindeki (1897 Türk-Yunan Harbi) savaşlarla olan ilgisini Ömer Çakır belgelemektedir (s. 21). Türkünün yaygınlaşması bağlamında şunu da belirtmek gerekir ki; yalnızca Çanakkale

türküsü olarak değil, en sevilen dizelerinden biri olan *vurdular beni, ölmeden mezara koydular beni* başka türkülere kavuşmak olarak da hizmet etmektedir:

Ay karanlık bir gecede vurdular beni

Ölmeden mezara anam koydular beni (Tokat Yayıncılık Türküsü)

Burada asıl dile getirmek istediğimiz husus, sayın Ömer Çakır'ın yazısında yer almayan, ancak onun tezlerini destekleyen eski, 1917/18 tarihli bir makalesinde Alman araştırmacı Willi Heffening tarafından 1923'te yayımlanan bu makalede, Çanakkale Türküsü genetik olarak Plevne (1877-78) ve Sivastopol türküleriyle ilişkilendirilmekte ve öyle görünüyor ki en uzun Çanakkale Türküsü metnine yer verilmektedir. Şubat 1997 tarihinde tanıtılmaya çalıştığımız bu makalede türküyle ilgili önemli saydığımız bölümleri aşağıya alıyoruz.²

"Willi Heffening, 1917/18 tarihlerinde derlediği Çanakkale Türküsü üzerine önce şu bilgileri verir: "1915 yılında ortaya çıkan Çanakkale şarkısı* oldukça ilginçtir. Bu türkü, eski askerlik, eşkıya ve aşk türkülerini bünyesine almıştır. Burada Plevne türküsü (1877-78) üzerinden, Kırım Savaşı'nda yakılan Sivastopol Türküsü'ne kadar uzanan bir çizgi takip edilebilir (bkz. k. 5 ve 6), dolayısıyla 60 yılı aşkın bir süre gündeme gelir. Bu arada türküde bir tür çeşitlenme gözlemlenebilir ki, bu savaşın gidişatıyla birlikte, askerleri değişen halleti ruhiyesi sayesinde olmuştur. Sivastopol Türküsü, 5. kıtanın 3. dizisinde, siladaki sevgilileri mektup beklerken gösterir (silada yarımız mektubu bekler): Sivastopol'ün kuşatılması esnasında, müttetiklerin zafer kazanmasının etkisiyle moral yerinde ve güven duygusu hakimdir. Türkler ise yedek beklemektedirler ve sadece geçici olarak çarpışmalara katılmaları sağlanır; kuşatmanın uzun sürmesi, kavuşmak dizesinin gösterdiği gibi, onlara izin hayalleri bile kurdurur, ancak yine de her türlü imkan zorlanarak, Sivastopol komutanı Menşikof'u yok etme arzusu canlıdır. Buna karşın Plevne yenilgisinden sonra, 1877-78'deki o uğursuz savaşta moraller ne kadar da bozuktur! Bulgarlar, Romenler, Sırlar ve Montenegro'lular ayaklanırlar. Türkler darbe üstüne darbe alırlar. "Bu kavgada ölen baba-yigitler" der, Plevne Türküsü'nün söz konusu dizesi. Çanakkale Türküsü'nde bu dize, 1915'in ağır, ama zaferle biten savaşlarının etkisiyle atılacaktır. Atılmak zorundadır, çünkü o zamanki halleti ruhiyeyi artık yansıtmamaktadır."³

² Heffening, W.: "Türkische Volkslieder", *Der Islam*, XIII (1923), s. 236-267.

³ Öztürk, A. O.: "Çanakkale Türküsü 1917/18 Tarihli Bir Derleme". *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı II, Şubat 1997, s. 83-87

⁴ Heffening, W.: agm, s. 83 vd.

(...)

Türkünün derlediği kaynak kişiler şunlardır: 1. Eskişehirli Ahmet oğlu Cemaleddin, Anadolu [Devlet?] Demiryolları'nda ustabaşı. 20 yaşlarında, çok nükteli bir delikanlı; babası Çerkez. 2. Memleketini bilmediği, Mehmet adında biri. 3. Konya Vilayeti'nden Beyşehirli Yusuf oğlu Mehmed. Çiftçi olan bu kişinin, Çanakkale savaşına katıldığı belirtilmektedir. 4. Erzurumlu Mustafa Onbaşı.

Bu kaynak kişilerden ilki, türküyü hem söyleyerek hem de dikte ettirerek yardımcı olmuş, diğerleri ise metni yazılı olarak vermişlerdir.⁵

Aşağıda vereceğimiz Çanakkale Türküsü metnini Heffening yukarıda adı geçen kaynak kişilerden toplayarak bir araya getirmiş ve 22 kita oluşturmuştur. İlk yedi kitabı hem Türkçe (yani Latin harfleri) hem de Almanca çevirisiyle; sekizinci kitadan itibaren de Osmanlıca harflerle bastırılmıştır. Dolayısıyla, söz konusu kitalar burada [ikinci] kez Latince harflerle yayımlanmaktadır:

1. Çanakkale içinde vurdular beni
Ölmeden mezara koydular beni
Of gençliyim heva [eyvah]
2. Çanakkale içinde bir dolu desti
Analar bobalar omudu kesti
of gençliyim heva [eyvah]
3. Çanakkale içinde bir dal kestane
vurulan [g]lazilere çalı dibi hastane
of gençliyim eyvah
4. Çanakkale içinde bir uzun çarşı
göksüm aşdım gidiyorum düşmana karşı
of gençliyim eyvah
5. Çanakkale içinde sıra sıra söğütlər
altında yatıyor aslan şehidler
of gençliyim eyvah
6. Çanakkale içinde bir uzun selvi
kimimiz nişanlı kimimiz evli
of gençliyim eyvah
7. İstambuldan çıktım başım selamet
Çanakkale varmadan koptuda kıyamet
Sevgilim validem Allaha emanet
of gençliyim eyvah
8. Çanakkale içinde bir sarı yılan

⁵ Heffening, W.: agm, s. 246.

- İngiliz gemisi duruyor civan
of gençliyim eyvah
9. Çanakkala içinde bir dolu desti
Destiler üstüne sam yeli esti
of gençliyim eyvah
10. Çanakkala içinde toplar atıldı
Fransız askeri denize döküldü
of gençliyim eyvah
11. Çanakkala içinde geçemez oldum
İngiliz Fransız seçemez oldum
of gençliyim eyvah
12. Martinimi astım zeytin dalına
fişengimi doladım ince belime
of gençliyim eyvah
13. Çanakkala boğazi dardır geçilmez
soğuktur suları kandır içilmez
of gençliyim eyvah
14. Çanakkala topları deniz de yakıyor
on birinci firka hücumu kalkıyor
of gençliyim eyvah
15. Çanakkala içinde bir yeşil çadır
çadırın içinde şehitler yatır
of gençliyim eyvah
16. Yüksek siperlerden atlayamadım
fişengim döküldü toplayamadım
of gençliyim eyvah
17. Atma çavuş atma kanım akıyor
nişanım var silada yolumda bakıyor
of gençliyim eyvah
18. Çanakkaladan [çıkıtım] yan basa basa
İngilizler kaçıyor kan kusa kusa
of gençliyim eyvah
19. Çanakkala içinde bir uzun çayır
ana ben gidiyorum başımı kayır
of gençliyim eyvah
20. Çanakkale içinde düşman yürüdü
on ikinci firkanın namı yürüdü
of gençliyim eyvah
21. Çanakkala içinde harman olur mu?
kara bomba yarasına derman olur mu?
of gençliyim eyvah

22. Çanakkala içinde sıra sıra kazanlar
oturmuş zabıtlar künyeye yazılar
of gençliyim eyvah

Sonuç

Heffening'in makalesinde nota da bulunmaktadır. Alanımız olmadığımızdan bu hususu müzikologlara bırakıyoruz. Ancak; onun 2 nolu dipnotta belirttiğine göre; 1919'da Hadank'ın MSOSA 8 kısaltmasıyla verilen derginin 68. sayfasında yayımladığı "Jungtürkische Soldaten- und Volkslieder" [Jöntürk asker ve halk türkülleri] başlıklı makalede Çanakkale Türküsü'ne de yer vermiştir. Bu makalede yer alan diğer metinlerin "popüler olmuş sanat şarkıları olduğu" tespiti yapılmaktadır ki, Hadank, Jöntürk şairlerin çoğunun adını vermemiştir. "Sanat şarkısı" tespiti metinlerin üslubuna dayandırılarak Heffening, şairlerden ikisinin adını belgeyle veriyor: İsmail Hakkı Bey'in Kur'a Marşı (No 1) ve Nazım Bey'e ait olan Marş-ı Sultani (No: 5)⁶. Öyleyse, hem Çanakkale Türküsü'nün sözlerinin o dönem Jöntürk şiiri içinde yeri olup olmadığını hem de Kevser Hanımın bestesi olup olmadığını hem de burada adı geçen kaynaklarda belirtilen metin ve nota belgeleriyle de karşılaştırmak gerekecektir. Sanırım türkü hakkında kesin karar vermek için henüz erkendir.

⁶ Heffening bu tespitinde, "Vatan-u hürriyet şarkısı, yay. Hüseyin, 2. Baskı, Dersa'adet: 1327/ 1329 [1921], s. 61 ve 102" kaynağına gönderme yapmaktadır.

MEHMETÇİK VE ANZAK JOHNNY'NİN EZGİLERİ
(Çanakkale Türküsü İle And The Band Played Waltzing Matilda:)

Çanakkale Türküsü ile Waltzing Matilda, birbirinden binlerce kilometre uzakta iki ülke Türkiye ve Avustralya'da çok ünlü, her vesileyle söylenen ve kitleleri duygulandıran iki ezgi... İlginç olan bir nokta bu ezgilerin de aslında, günümüzdeki şekliyle dile getirdikleri, Çanakkale Savaşları'yla hiçbir ilgisinin olmayışı... İkisi de zaman içinde değişmiş, bazı ekleme ve çıkarmalara uğramış; her ikisi de aşk, özgürlük ve kahramanlık sembolleri içermektedir. Çanakkale 1915'le bağlantıları ve bu şekilde ün kazanmaları ise, daha sonradır. Diğer yandan bu iki ezginin, savaşın acılarını ve evrensel insanlık dramını dile getirişleri, ortak bir diğer yönleridir... Birisinde **Türk Askeri Mehmetçik**, diğerinde **ANZAK** askeri Johnny, çok dokunaklı ve bir o kadar da yalın bir şekilde, Çanakkale Savaşını anlatmaktadır. Yıllardan beri ve giderek daha geniş kitleler tarafından sevilerek söylenegelmelerinin önemli bir nedeni de bu olsa gerektir. Diğer yandan, bu özelliğiyle iki ezgi, savaş karşıtı öğeler de içermektedir...

Çanakkale Türküsü ve Waltzing Matilda'nın Türkçe-İngilizce metinleriyle, öykülleri ilginç olup, şöyledir:

A BAZAAR WITH MIRRORS-AND THE BAND PLAYED WALTZING
MATILDA
(The Ballads of Mehmetçik and Johnny)

These two ballads sung on every occasion raising affection among the people of the two distant countries; Turkey and Australia. What is interesting and ironic about these songs is that, both originally have nothing to do with the 1915 Gallipoli Campaign. And both of them have been, in the course of time, altered with additions and omissions. Besides, both include symbols of affection, freedom and heroism. Their connection with Gallipoli happens to be after the campaign and thus they became popular in the years to follow 1915.

Furthermore, both sons, one by the Turkish Soldier Mehmetçik and the other by the Anzac Soldier Johnny, describe the agony of the war in a very plain yet, just as sensitive manner. This must have been our of the reasons why they have gradually become one of the most favorite ballads of Turkey and Australia. In this respect, both songs also reflect anti-war message. Here are the stories of Aynalı Çarşı and And the Band Played Waltzing Matilda.

ÇANAKKALE TÜRKÜSÜ'NÜN ÖYKÜSÜ*

Türk kültüründe, toplumun bütününe veya küçük bir kısmını ya da herhangi bir insan derinden etkileyen olaylar üzerine halk ozanları tarafından türküler yakılır/söylenir. Çanakkale Savaşları Türk tarihinin en önemli olaylarından biridir. Dolayısıyla bu savaşla ilgili de birçok türkü yakılmıştır. Bunlar içinde en meşhur olanı Çanakkale Türküsü adıyla bilinendir.

Türkünün doğuşu Çanakkale Savaşları öncesine uzanır. Çünkü bazı belgelerde savaşa hazırlanan askerlerin Çanakkale Türküsü'nü söyledikleri belirtilmektedir. Bunlardan birinde Çanakkale **Sultanisi(lisesi)nde yatılı okuyan bir öğrenci** Çanakkale Savaşı başlamadan İstanbul'daki annesine gönderdiği **29 Eylül 1914** tarihli mektubunda şöyle der:

Sevgili Anneciğim,

Canımıza tak diyen iki yıllık garbet hayatından artık kurtuluyoruz. Sana ve aileme kavuşacağım için seviniyorum.

Mektebimizi alıyoruz, hastahane olacaktık, bizi de İstanbul'daki mekteplere dağıtacaklardı. Hocalarımızın çoğu da askerlik hizmetine gidiyorlar, büyük sınıflar da gönüllü yazılacaklardı. Bugün Türkçe hocamız sınıfı geldi, ama çok kalmadı, bize veda etti. Bize: "Zamanı gelince cephede yapılacak vatan hizmetinin mektepte yapılan hizmetten kutsal olduğunu" söyledi.

Birkaç günden beri Çanakkale sokaklarından askerler geçiyor. "Çanakkale içinde Aynalıçarşı, Anne ben gidiyorum düşünmana karşı" şarkısını söylüyorlar...

Araştırmalarımıza göre türkünün aslı Çanakkale'de öldürülen bir gencin ağzından söylenmiş ağıttır. Savaş sırasında bu ağıta, o günlerin duygularına tercüman olan mısralar ilave edilmiştir. Yeni türküler yakılırken öncekilerden hazır söz kalıplarının kullanılması, halk şürinde bir gelenektir. Diğer pek çok türkünün olduğu gibi Çanakkale Türküsü'nün de ilk söyleyeni belli değildir.

Çanakkale Türküsü'nün -şimdilik- bilinen en eski metni 1915 yılına aittir. Risale-i Musikiye adlı gazetede yer alan bu güfte, **Kemânî Keyser Hanım** tarafından "Çanakkale Marşı" adıyla bestelenmiştir. Sözleri ikişer mısralı on iki bentten oluşur. Aynı yıl içinde yayımlanan ve bugünkü Çanakkale Türküsü'nün sözlerine benzeyen başka bir metin **Destancı Mustafa Şükrü**'ye aittir. "Çanakkale Şarkısı" adlı bu şiir biraz daha uzun olup on dört kitadan oluşmaktadır. Türkünün

* Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sayı.1, Mart 2003, Yrd. Doç. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

dört kitadan oluşan kısmen farklı bir metni ise 1936 yılında **Mahmut Ragıp Gazimihal** yayımlamıştır. İşte günümüzde bilinen Çanakkale Türküsü'nün sözleri bahsettığımız bu üç esere dayanır.

Çanakkale Savaşı'nın atmosferinde doğan bu türkü, savaş boyunca askerlerin hislerine tercüman olmuştur. Birinci Dünya Savaşı bittikten sonra da memleketlerine dönen askerlerin dilinde, başta Anadolu olmak üzere Osmanlı coğrafyasının hemen hemen her tarafına yayılmıştır. Bugün, **Çanakkale Türküsü'nün Anadolu'nun dışında Arnavutluk, Kerkük ve Gagauz, türkülleri arasında yer aldığı bilinmektedir.** Çanakkale Türküsü'nün böylesine geniş bir coğrafyaya yayılması, "hangi yöreye ait" olduğu yönünde bir tartışma doğurmuştur. Bu çerçevede Tuna nehri üzerindeki Adakale ve Kastamonu iline ait olduğu yönünde iddialar dile getirilmiştir. **Muzaffer Sarısözen**'in söz konusu türküyü 1950'li yıllarda Kastamonu'da **İhsan Ozanoğlu**'ndan derlemesi türkünün bu yöreye ait olduğu yönünde yaygın bir yanlışla sebep olmuştur. Oysa Çanakkale'de doğan ve buraya ait olan türkünün Kastamonulu askerlerin dilinde yöreye ulaşması çok tabiidir.

Doğuşundan günümüze uzun yıllar geçmiş olmasına rağmen Çanakkale türküsü ölmemiş canlılığını muhafaza etmeyi başarmıştır. Bunu toplumu çok derinden etkileyen bir olaya dayanmasına, ezgisinin dokunaklı oluşuna ve sanat yapısının yüksek olmasına bağlayabiliriz.

Bugün, Çanakkale Türküsü Çanakkale Muharebeleri'ni kazanan kahraman askerlerimizin, duygularına tercüman olan en kıymetli eserlerden biri olarak, türkülerimiz arasında hak ettiği seçkin yerini almıştır.

THE STORY OF A SOLDIER'S BALLAD

Since 1915, when the war took place, many poems have been written and many songs have been sung about the battles at Gallipoli. Therefore, these battles occupy a distinct and significant place in Turkish history and literature. However, we should note that of the poems written and the songs composed, there are few surviving up to the present day. In Turkish literature, there are two famous poems concerning the Gallipoli Campaign. One of them is "Çanakkale Şehitlerine" (To Those who Died at Gallipoli), written by Mehmet Akif, the other is the famous song entitled "Çanakkale Türküsü" (Çanakkale Ballad).

There have been numerous studies of the poem by Mehmet Akif, but academic studies into the Ballad of Çanakkale are, unfortunately, inadequate. It was this lack of scholarly concern that led us to investigate the subject. In this

paper, we have studied the story of the Çanakkale Ballad chronologically within the context of its 'origin and spread'.

All folk songs in general originate as follows: a folk poet who has experienced or felt deeply about a series of social events composes a song with reference to the poems and melodies in his memory. The newly-composed song spreads from mouth to mouth and undergoes changes. During this period, the name of the original composer of the song is forgotten. The case of the Çanakkale Ballad is no different. This song was composed in the atmosphere of an event which made a great impact on the memory of the Turkish people, a great war. Accordingly, this song has an origination date. However, there are conflicting reports about whether it was composed before or after the war.

In a letter included in Emrullah Nutku's work entitled 'Çanakkale Savaşlarını Şanlı Tarihine Bir Bakış (A Look at the Glorious History of the Gallipoli Campaign)', it was stated that Turkish soldiers were already singing the Çanakkale Ballad before the start of the war. This letter, dated 29 September 1914, was written by a student attending Çanakkale High School. In a letter to his mother, a student named Seyfullah says that soldiers were parading on the streets for a couple of days, singing the song 'Çanakkale içinde Aynalı Çarşı/Anne ben gidiyorum düşmana karşı' (There's a Mirror Bazaar in Çanakkale/Mother, I'm off to fight the enemy). It follows that the Çanakkale Ballad was already known before the start of the war.

The view by Mahmut Ragip Gazimihal, who carried out important studies into the history of Turkish music and folk songs, supports the assumption above. In one of his articles, Gazimihal suggests that a youngster who was killed in Çanakkale years before composed the song, but new lines were added to it when it was remembered during the war. Thus, such data suggests that the song originated before the start of the Gallipoli Campaign.

Other works found during our investigations suggest that the song was composed during the course of the war. One of these is 'Çanakkale Marşı' (Gallipoli March), by Kemani Kevser Hanım. Lyrics of the march, published in the newspaper *Musiki* in 1915, are quite similar to those of the Çanakkale Ballad. Lyrics of a poem entitled 'Çanakkale Şarkısı' (Gallipoli Song) written by Destancı Mustafa, are also reminiscent of the Çanakkale Ballad.

In fact, these similarities result from the traditional phrasal patterns encountered in many folk poems, since the 'phrasal patterns' already known are replaced by new ones when composing folk poems and songs. Therefore, other songs exist, some lyrics of which are reminiscent of the Çanakkale Ballad. After the First World War had ended, Turkish soldiers returning home spread the

Çanakkale Ballad to almost every part of Ottoman territory. The song even has a version in the Albanian language.

Not much attention or consideration was given to the Çanakkale Ballad in song compilations in the initial years of the foundation of the Turkish Republic, the reason being that it was just one among many other songs about the First World War. Mahmut Ragip Gazimihal later published the words of the Çanakkale Ballad, together with its musical notation, in 1936.

After the 1950s, the song became more popular. Publicity at this time surrounding construction of the large war memorial at Cape Helles, dedicated to all the Turkish soldiers lost in the fighting at Gallipoli, a campaign that received nation-wide support, almost certainly contributed to this popularity.

Although the records of TRT (Turkish Radio and Television Broadcasting Board) for the 1970s suggest that the Çanakkale Ballad belongs to the region of Kastamonu, current documents suggest that this song originated in the region of the Dardanelles.

In conclusion, we can list the following results of our investigations:

The Çanakkale Ballad originated as a song of separation, sung when joining the army, with the help of available phrasal patterns in compliance with the traditions of the folk poem.

The song was sung during the battles at Gallipoli and enriched by Kevser Hanım's composition (the Gallipoli March) and Destancı Eyüblü Şükrü's contributions.

After the First World War had ended, the song spread across Ottoman territory, particularly in Anatolia, through the singing of soldiers returning to their homelands.

The song has managed to survive for a 90-year period because of its origins in the Gallipoli Campaign, which had a great impact on the Turkish public, its touching melody and its high artistic quality.

After the 1970s, the song became very famous, acquiring a common singing style in terms of its lyrics and melody.

As one of the most precious works revealing the feelings of our brave soldiers who won the battle at Gallipoli, the Çanakkale Ballad now occupies a unique place among Turkish songs.

ÇANAKKALE TÜRKÜSÜ

Çanakkale içinde vurdular beni

Ölmeden mezara koydular beni

Of gençliğim eyvah

Çanakkale köprüsü dardır geçilmez

Al kan olmuş suları bir tas içilmez

Of gençliğim eyvah

Çanakkale içinde aynalı çarşı

Anne ben gidiyorum düşmana karşı

Of gençliğim eyvah

Çanakkale içinde bir dolu testi

Anneler babalar ümidi kesti

Of gençliğim eyvah

Çanakkale'den çıktım yan basa basa

Ciğerlerim çürüdü kan kusa kusa

Of gençliğim eyvah

Çanakkale içinde sıra söğütler

Altında yatıyor aslan yiğitler

Of gençliğim eyvah

Çanakkale'den çıktım başım selâmet

Anafarta'ya varmadan koptu kıyamet

Of gençliğim eyvah

SOLDIER'S BALLAD

In Canakkale, a bazaar with mirrors;

Mother, I go now to fight the enemy.

Alas I am so young.

In Canakkale there is a pitcher full;

Mothers and fathers have given up all hope.

Alas I am so young.

In Canakkale, a row of cypress trees

Under which are buried lion-like martyrs

Alas I am so young.

In Canakkale the straits are so narrow

The waters are blood, you can drink not a drop

Alas I am so young.

They came and then shot me in Canakkale;

Before I was dead they put me in a grave.

Alas I am so young.

Departing Çanakkale, my mind at ease,

Not yet at Anafarta, doomsday struck,

Alas I am so young.

Set off from Çanakkale, step in step,

Now, lungs rotten, vomiting blood,

Alas I am so young.

AND THE BAND PLAYED WALTZING MATILDA'NIN ÖYKÜSÜ**

A. Mete TUNCOKU*

Waltzing Matilda sözleri Almanca kökenli olup Avustralya ya yerleşen Alman göçmenlerle gelmiş ve geçmiş olduğu esktir.

Tek başına Waltzing kelimesi klasik Almanca'daki aif der waltz deyişinden gelmektedir. 17-18. yüzyıl Almanya'sında ticaret ve sanayi alanında iş yapabilmek için şöyle bir koşul aranır: Bir kimse işyeri açıp ticarete başlamadan önce, uzunca bir süre ve farklı şehirlerde, farklı işyerlerinde çalışmak ve bunları, yanında taşıdığı deftere kaydedtirip onaylatmak zorundaydı. Ancak, bu bir tür çiraklık döneminin tamamladıktan sonradır ki, şehrine dönüp bir işyeri açarak ticarete başlayabilirdi. İşte bu, diyar diyar dolaşma olayını anlatmak için, aif der waltz deyimini kullanılmıştır.

Diğer yandan Matilda kelimesi de kökence eski Almanca'dan gelmektedir ve Mighty Battle Maiden (Güçlü, Mücadeleci Kadın) anlamındadır. Ortaçağ Avrupa'sında geçen, Otuz Yıl Savaşları sırasında bu kadınlar orduları izleyip, soğuk gecelerde askerlerin üyüyetek hastalanmaması için yardım ederlermiş. Onlardan esinlenerek ve zamanla, soğuğa karşı hep birlikte taşınan ve genelde omuzlara alınan battaniye türü örtülere de Matilda denilir olmuş.

Waltzing Matilda şarkısının sözlerini ilk yazan Banjo lakaplı Andrew Barton Patterson (1864-1941) ise, Avustralyalı olup kırsal yaşamı romantik şiirlerle anlatan ünlü bir ozandır. Aslında kendisi, hep şehirde yaşamış ve avukatlık yapmıştır. And the Band Played Waltzing Matilda şiirinin ilk şeklinde, Çanakkale Savaşı (Gelibolu Harekatı) ile ilgili tek bir satır bile yoktur. Dizelerde dile getirilen kurlarda özgür, avare yaşayan ve arasına çiftliklerden koyun çalarak geçinen genç bir erkeğin aşk ve özgürlük dolu yaşamıdır. Banjo Patterson ve Christina Macpherson'un yazıp bestelediği işte bu özgürlük ve aşkı anlatan türküdür... Genç adam sırtında taşıdığı bohçayla, onu her gece açıp üzerinde yatarak ısındığı için Matilda adını vermiştir. Şarkıda bu bohçayla, bir kızla konuşur gibi konuşmakta ve "Kim gelecek benimle dolaşıp gezmeye?" diye seslenmektedir. Bir gün jandarmalar kendisini bulup kısıtırınca, Billabong nehrinin oluşturduğu göle atlar ve

** <http://www.anu.edu.au/people/Roger.Clarke/WM/>

<http://www.waltzingmatilda.com/welcome.html>

<http://www.matildacentre.com.au/default.asp>

<http://www.hamilton.net.au/matilda.html>

<http://www.fortunecity.com/tinpan/parton/2/matilda.html>

<http://www.waltzingmatildaonline.com/>

* Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi